

همکاری امنیتی آمریکا-عراق: پرهیز از لغزش‌گاه‌های پیش رو

به قلم باربارا ای. لیف (/fa/experts/barbara-ay-lyf/), بلال وهاب (/fa/experts/blal-whab-0/)

۱۳ مارس ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/us-iraq-security-partnership-avoiding-pitfalls-just-ahead

العربية (/ar/policy-analysis/shrakt-amnyt-byn-alwlayat-almthdt-walraq-tjnb-alwqw-fy-almkhatr-almhdqt/)

درباره نویسنده

باربارا ای. لیف (/fa/experts/barbara-ay-lyf/)

بلال وهاب (/fa/experts/blal-whab-0/)

بلال وهاب هموند برنامه نیتن و استر ک. واگنر در انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

احساسات ناسیونالیستی و فشار ایران بعضی از قانون‌گذاران عراقی را واداشته است که با ادامه حضور نظامی آمریکا مخالفت کنند ولی اگر واشنگتن واکنش نامتناسبی نشان بدهد ممکن است وضعیت را بسیار بدتر کند

غبار عملیات نهایی سال گذشته برای نابود کردن «خلافت» دولت اسلامی هنوز فرونشسته بود که سخن از اخراج نیروهای آمریکایی در مجلس نمایندگان عراق که تازه دور جدیدش را آغاز کرده درگرفت. این احساسات همه‌گیر در نهادی که برای اولین بار شمار قابل توجهی از اعضای نیروهای شبه‌نظامی به آن وارد شده‌اند و به شدت ضد آمریکایی‌اند اصلاً جای تعجب نداشت. اما بعد از برخی اقدامات اخیر کاخ سفید که رگه‌های به شدت حساس ناسیونالیسم رو به رشد را در داخل بدنه سیاست عراق تحریک کرد این احساسات به طور گسترده‌ای به افکار عمومی هم سرایت کرد. پس از این که درخواست خروج نیروهای آمریکایی در پارلمان ۵۰ امضا به دست آورد خطر حوادث سال ۲۰۱۱ دوباره پیش آمد که خصومت ناسیونالیستی عامل مهمی در به شکست کشاندن توافق دو جانبه برای حفظ حضور شمار کوچکی از نظامیان آمریکایی در عراق بود. این که این اتفاق بار دیگر هم بیفتد بستگی دارد به مسیری که احساسات ملی‌گرایانه در مجلس نمایندگان در آینده نزدیک طی می‌کند و توانایی ایران برای بهره‌برداری از این احساسات و نیز لحن واکنش واشنگتن.

انگیزه درخواست اخراج نیروهای آمریکایی چیست

دو عامل کلیدی معین خواهد کرد که آیا پیش‌نویس طرح پارلمان برای اخراج نیروهای آمریکایی از حمایت برخوردار می‌شود یا نه. یکی نفوذ ایران است. تهران از منظر امنیت ملی خود عراقی را می‌خواهد که منزوی باشد. نهادها پیش ضعیف باشند و وابسته به کمک ایران – و این هدف با نقش پررنگ شبه‌نظامیان شیعه در جنگ با داعش و پس از آن به خوبی تامین می‌شود. مأموریت نظامی آمریکا برای تقویت نیروهای رسمی امنیتی عراق با این هدف ایرانی‌ها تضاد دارد و در عین حال رابطه بغداد با واشنگتن را نیز تقویت می‌کند. در نتیجه هر چه تحریم‌های آمریکا حلقه دور ایران را تنگ‌تر کند علاقه جمهوری اسلامی به شاخ‌وشانه کشیدن در عراق صرفاً بیشتر

می‌شود. نزاع و دلخوری دوسویه بر سر رای مجلس نمایندگان با مضمون این طرح کاملاً جفت‌وجور است.

انگیزه بالقوه بعدی حس فزاینده ناسیونالیسم و حاکمیت ملی در میان طبقه سیاسی عراق (برجسته‌تر از همه آن‌ها مقتدی صدر) و عامه مردم است. این گرایش گسترده پوپولیستی همان‌طور که اقدامات اوپاش در بصره در سپتامبر سال ۲۰۱۸ (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/washington-should-reverse-its-retreat-in-basra>) نشان داد نیرویی قدرتمند است. اما توجه افکار عمومی عمدتاً نه بر حضور نیروهای آمریکایی بلکه بر فساد و مسائل معیشتی متمرکز است. این مسائل قلمرو آسانی برای جولان سیاسی صدر است گرچه گه‌گاه علیه «همه نیروهای خارجی» هم موضع‌گیری می‌کند.

در مقابل ترکیب مجلس نمایندگان باعث می‌شود بیشتر پذیرای شور و هیجانی باشد که با تکیه بر ناسیونالیسم حضور نیروهای نظامی آمریکا را هدف گرفته است. ۶۰۰ نفر از ۳۶۹ عضو این مجلس در دوره اول نمایندگی خود هستند و حدود ۵۰ تا ۶۰ نفرشان به شبکه شبه‌نظامی نیروهای حشد الشعبی وابسته اند. این اعضا تا همین جا هم از سفر ماه دسامبر رئیس‌جمهور ترامپ به عراق عصبانی اند چرا که او از پایگاه هوایی الاسد دیدار کرد ولی به ملاقات هیچ مقام سیاسی نرفت. تهران بلافاصله از این ماجرا بهره‌برداری کرد - در ۲۸ دسامبر ایرج مسجدی سفیر ایران به طور مشخص از انگیزه‌های واشنگتن در حفظ سربازان‌اش در عراق انتقاد کرد و سپس مدعی شد که نیروهای خود ایران پیشاپیش عراق را ترک کرده‌اند.

در حال حاضر از هیجان تب‌آلود نمایندگان برای درخواست عقب‌نشینی آمریکا چیز چندانی به افکار عمومی سرایت نکرده است که خود می‌تواند موقتا وقفه‌ای در اقدام پرسروصدای آنان برای قانون‌گذاری در این زمینه ایجاد کند. اما اگر واشنگتن دست به اقدامات «تحریک‌آمیز» دیگری بزند یا اگر ایران و گروه‌های نیابتی‌اش عزم جدی‌تری در پارلمان نشان دهند این وقفه به‌سادگی می‌تواند برطرف شود.

پس از این چه اتفاقی خواهد افتاد

سناریوی اول: پیش‌نویس طرح مجلس نمایندگان ناکام بماند

چشم‌انداز: تا اینجا محتمل‌ترین نتیجه است

تأثیر: به‌شدت سودمند

واکنش: بغداد باید به پیش رفتن این سناریو کمک کند و در عین حال واشنگتن ساکت بماند

اگر مسائل فوری توجه مجلس نمایندگان را جلب کند پیش‌نویس طرح درخواست برای خروج آمریکا ممکن است مطرح نشود (مثلاً بصره یکی از چند موضوع فوری است که رئیس سابق شورای امنیت ملی داگلاس اولیوان در مقاله ۱۶ ژانویه خود بررسی کرده است - نشر شده در وبسایت War on the Rocks). این سناریو در حال حاضر محتمل به نظر می‌رسد چون بر خلاف سال ۲۰۱۱ سربازان آمریکایی عمدتاً جلوی چشم نیستند و مساله‌های حاشیه‌ای برای افکار عمومی به شمار می‌آیند. محکوم کردن نیروهای آمریکایی تا مدتی مساله مشترک میان دو بلوک عمده شیعه بود - یعنی سائرون صدر و ائتلاف فتح هادی العاصری - اما حالا که چند کرسی باقیمانده از کابینه دولت را اشغال کرده‌اند تمرکز آن‌ها دارد به مسائل دیگری معطوف می‌شود.

به همین ترتیب فرایند به‌شدت وقتگیر و کند پیشنهاد یک طرح نیز زمان مناسب را از جناح‌های ضدآمریکایی گرفته است. هنوز هیچ پیش‌نویسی به طور رسمی پیشنهاد نشده است و حتی اگر هم مطرح شود می‌تواند در کمیته‌های پارلمانی که موظف به مشورت با وزارتخانه‌ها و نهادهای ذی‌نفع هستند مدفون شود.

ایران و متحدان‌اش در مجلس نمایندگان هنوز به‌شدت مایل هستند که سناریوی دوم یا سوم را پیش ببرند اما رئیس‌جمهور برهم صالح و نخست‌وزیر عادل عبدالمهدی هم باید اقدامی آرام ولی متمرکز را شروع کنند تا اعضای کلیدی مجلس را از تهیه رسمی پیش‌نویس قانون مورد نظر دور کنند. این دو رهبر کارکشته عراقی بهتر از خیلی‌ها می‌دانند که اگر دوره ماموریت نظامی آمریکا ناگهان کوتاه شود کشور چه چیزهایی را از دست خواهد داد.

سناریوی دوم: طرحی ضعیف‌تر در مجلس نمایندگان تصویب شود

چشم‌انداز: احتمال کم

تأثیر: نامطلوب تا خطرناک

واکنش: بغداد پیش‌قدم شود واشنگتن دیپلماسی صبورانه‌ای را پیش ببرد و از واکنش‌های عاطفی پرهیز کند

مجلس نمایندگان عراق می‌تواند قانون را تصویب کند یا قطع‌نامه‌ای غیرالزام‌آور تصویب کند که به دولت توصیه کند که شرایط فعالیت مشاوران آمریکایی را «سخت‌تر» کند. چنین طرحی جدای از میزان غلظت زبان آن به‌سادگی می‌تواند به دولت بگوید که همان کاری را که هم‌اکنون دارد می‌کند ادامه دهد (یعنی اطمینان حاصل کند که نیروهای آمریکایی حاکمیت بغداد را محترم بشمارند و با هماهنگی

کامل با نیروهای نظامی عراق فعالیت کنند). اما کار وقتی دشوارتر می‌شود که این طرح دولت را ملزم کند که وارد توافق‌هایی رسمی شود که همان شرایط را تامین کند و از مضمون نامه‌های مبادله‌شده در ۲۰۱۴ فراتر برود که طی آن بغداد خواستار بازگشت سربازان آمریکایی و جنگ علیه داعش شده بود. چنین تحولی می‌تواند مقدمه افتادن به تله رای دو-سوم نمایندگان باشد که برای تصویب «توافق درباره وضعیت نیروها» ضروری است.

نوری المالکی نخست‌وزیر پیشین عراق تلاش کرد در سال ۲۰۱۱ با مشورت‌های پیش از رای‌گیری با سردمداران سیاسی عراق از این خطر اجتناب کند ولی مساله به‌شدت حساس حاکمیت ملی در مقابل مصونیت قضایی سربازان آمریکایی باعث نابودی پیش‌نویس توافق شد. دولت ترامپ در حال حاضر محتاطانه از چنین مسیری پرهیز می‌کند ولی بغداد باید برای رفع دیگر تهدیدها پیش‌قدم شود -از جمله با تایید این‌که نیروهای آمریکایی در عراق فقط از طریق حاکمیت دولت عملیات می‌کنند و نیز با پرهیز از درخواست مذاکره برای توافقی رسمی‌تر. موضوع اخیر می‌تواند ظرفیت‌سازی در نیروهای عراقی را برای مهار شورشیان داعشی که از طرف آمریکا در حال انجام است متوقف کند. دشواری کار متقاعد کردن رهبران آمریکاست که زبان ضدآمریکایی مجلس نمایندگان را نادیده بگیرند و به بغداد اجازه دهند هدایت جریان را برعهده بگیرد تا مانع از مشتعل کردن آتش پوپولیسم شود.

سناریوی سوم: طرح تصویب شود و اخراج نیروهای آمریکایی را الزامی کند
چشم‌انداز: در حال حاضر نامحتمل ولی تقریباً تردید نیست که مجدد مطرح خواهد شد

تأثیر: اگر واشنگتن واکنش تندی نشان بدهد ویران‌گر است

واکنش: نخست‌وزیر به مجلس اطلاع بدهد که دولت به خاطر ملاحظات امنیت ملی در موقعیتی نیست که قانون را پیاده کند مشاوران رئیس‌جمهور ترامپ او را وادار کنند که از تلافی‌جویی بی‌فایده خودداری کند

این بدترین سناریو بیشتر به خاطر فشار آمریکا بر ایران ممکن است رخ بدهد تا به خاطر تکاپوهای درونی عراق -هرچند اگر واشنگتن مرتکب خطای دیپلماتیک دیگری شود که بیشتر مجلس نمایندگان را تحریک کند باز هم این امر ممکن است رخ بدهد. مطمئناً چنین نتیجه‌ای دست نخست‌وزیر را نخواهد بست چون دولت می‌تواند بر اساس قانون اساسی قانون جدید را در دادگاه به چالش بکشد یا نهادهای امنیتی را ترغیب کند که با استفاده از اختیارات خود اعلام دارند که نمی‌توانند قانون را اجرا کنند اما سناریوی سوم با ارسال پیام سیاسی تندی به واشنگتن همچنان می‌تواند منافع آمریکایی-عراقی را تهدید کند و تصویب پرسروصدای طرح به احتمال قوی رئیس‌جمهور ترامپ را برخواد انگیزت که تصمیمی از طریق تویتر اعلام کند -که چه‌بسا بیرون کشیدن فوری سربازان آمریکا و قطع کمک‌های آمریکا باشد چنانکه در مورد سوریه کرد.

نتیجه

هر کدام از این سناریوها چابکی رهبران آمریکا و عراق را که منفعت‌شان در همکاری امنیتی دیرپاست به آزمون می‌گذارد و عبور موفقیت‌آمیز از آن برای منافع امنیت ملی هر دو کشور حیاتی است. علاوه بر ظرفیت‌سازی در عراق برای مقابله با شورشیان داعش رابطه دفاعی با آمریکا طیف گسترده‌ای از بازیگران بین‌المللی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/international-engagement-in-iraq-is-tied-to-military-presence>) را به تلاش‌های بزرگتر مربوط به بازگشت دوباره عراق به جامعه منطقه‌ای پیوند می‌دهد. بیرون آوردن عراق از انزوا و کمک به کسب دوباره ثبات‌اش از طریق تعمیق روابط اقتصادی و سیاسی با اردن، مصر و کشورهای خلیج اسپایی را در اختیار بغداد می‌گذارد که حاکمیت کامل‌اش بر امور خود را دوباره به دست بیاورد و در مقابل مداخله ایران مقاومت کند اما در حالی که بسیاری از شخصیت‌های عراقی در ماجرای سیاسی سال ۲۰۱۱ که به حضور نظامی آمریکا پایان داد هنوز در قدرت هستند در واشنگتن سیاست‌گذاران یکسره متفاوتی بر سر کارند که عزم تکرار همان اشتباه -با امیدوار باشیم پرهیز از آن- را دارند.

* باربارا ای لیف هموند ارشد انستیتو واشنگتن است.

* بلال وهب هموند نتان و استر ک واکنر در انستیتو است.

BRIEF ANALYSIS

Bennett's Bahrain Visit Further Invigorates Israel-Gulf Diplomacy

أوربة ٢٠٢٢

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/bennetts-bahrain-visit-further-invigorates-israel-gulf-diplomacy\)](#)

BRIEF ANALYSIS

Libya's Renewed Legitimacy Crisis

أوربة ٢٠٢٢

◆
Ben Fishman

[\(/policy-analysis/libyas-renewed-legitimacy-crisis\)](#)

BRIEF ANALYSIS

The UAE Formally Ceases to be a Tax-Free Haven

أوربة ٢٠٢٢

◆
Sana Quadri ,
Hamdullah Baycar

[\(/policy-analysis/uae-formally-ceases-be-tax-free-haven\)](#)

TOPICS

[\(/policy-analysis/dmkrazy-w-aslah/\)](#) دمكراسى و اصلاح

[\(/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/\)](#) عرب و اسلام سياسى

[\(/policy-analysis/syast-amryka/\)](#) سياست آمريكا

[\(/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامى و امنيتى

REGIONS & COUNTRIES

[\(/policy-analysis/raq/\)](#) عراق

[\(/policy-analysis/ayran/\)](#) ايران

